

**Волинський національний університет
імені Лесі Українки
Кафедра кримінального правосуддя та правоохоронної діяльності**

Саско О.І.

**Кримінальне право (Загальна частина)
*Методичні рекомендації для
підготовки до семінарських занять*
для здобувачів освіти
галузі знань D – Бізнес, адміністрування та право;
спеціальності D8 Право
освітньо-професійної програми «Право»
підготовки бакалавра**

Луцьк - 2025

УДК 343.2(072)

С 20

Рекомендовано до друку науково-методичною радою
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(Протокол №1 від 24 вересня 2025 р.)

Рецензенти:

Кравчук В. М. – професор кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права, доктор юридичних наук, професор

Юхимюк О. М. – доцент кафедри теорії та історії держави і права та порівняльного правознавства, кандидат юридичних наук, доцент

Саско О. І.

С 20 Кримінальне право (Загальна частина): метод. реком. для підгот. до семінар. занять для здобувачів освіти галузі знань D – Бізнес, адміністрування та право; спеціальності D 8 Право, освітньо-професійної програми “Право”, підготовки бакалавра. Луцьк: Волинс. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2025. 32 с.

Методичні рекомендації містять методичні вказівки для підготовки до семінарських занять: плани семінарських занять, перелік ключових термінів і понять необхідних для засвоєння матеріалу новітнього компонента, завдання для виконання, а також перелік рекомендованої літератури.

Рекомендовано здобувачам освіти II курсу, спеціальності D 8 Право, освітньо-професійної програми “Право”, підготовки бакалавра.

УДК 343.2(072)

© Саско О. І., 2025

© Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2025

Вступ

Важливу роль у вивченні теорії кримінального права відіграють семінарські заняття. Семінарські заняття є однією з форм роботи здобувачів освіти для освоєння навчального матеріалу з освітнього компонента «Кримінальне право (Загальна частина)».

Мета семінарських занять – це постановка та дискусійне обговорення найактуальніших питань загальної частини кримінального права (з опрацюванням тем у вигляді доповідей, співдоповідей, відповідей здобувачів освіти тощо). Для ефективного засвоєння матеріалу використовуються такі форми контролю як: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, РЗ/К – розв’язування задач/кейсів, РМГ – робота в малих групах, КР – контрольна робота, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз закону/судового рішення тощо.

Семінарські заняття проводяться відповідно до основних питань курсу. Під час підготовки до семінарських занять здобувачам освіти потрібно вивчити відповідні законодавчі та інші нормативні акти, які зазначені у списку рекомендованої літератури, що є необхідним для виконання навчальних завдань. Джерелом потрібної для підготовки до семінару інформації є підручники і конспект лекцій, а з питання, що викликає підвищений інтерес – додаткова література.

При підготовці відповідей на питання, що містяться у завданнях, необхідно виробляти навички самостійної роботи з нормативним матеріалом. Слід використовувати також рекомендовані монографії, журнальні та газетні публікації.

Підготовленість здобувача освіти до заняття засвідчується наявністю у нього конспекту, в якому цитуються положення нормативних актів, дається письмове вирішення теоретичних та практичних ситуацій. Відсутність конспекту свідчить про те, що здобувач освіти не готовий до заняття, і є підставою для виставлення йому незадовільної оцінки.

Виступаючи на семінарському занятті, здобувач освіти повинен викласти суть питання, запропонувати своє вирішення і обґрунтувати його. З дозволу викладача інші здобувачі освіти доповнюють доповідача або висловлюють свої точки зору.

У кінці обговорення викладач підсумовує результати, висвітлює позитивні сторони і недоліки відповідей, виставляє оцінки у журнал за шкалою оцінювання представленою у силабусі.

Здобувачі освіти, які одержали незадовільні оцінки на семінарському занятті чи пропустили заняття, зобов’язані за вказівкою викладача або

скласти йому залік з відповідних тем на індивідуальному занятті, або отримати інше завдання, що є обов'язковим для виконання.

Для підготовки до семінарських занять з усіх питань освітнього компоненту «Кримінальне право. Загальна частина» здобувачам освіти рекомендовано використовувати таку **основну літературу**:

1. Берзін П. С. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник: у 3 т. / П. С. Берзін. Київ : Дакор, 2019. Т. 1: Загальні засади. 562 с.
2. Борисов В. І., Тацій В. Я. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник, К.: Дакор, 2020. 768 с.
3. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 17: Кримінальне право/ редкол.: В. Я. Тацій (голова), В. І. Борисов (заст. голови) та ін.; Нац. акад. прав. наук України; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2017. 1064 с.
4. Вереша Р. В. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник, К.: Правова єдність, 2020. 768 с.
5. Вереша Р. В. Кримінальне право України на сучасному етапі. Загальна частина: навч. посіб. Київ: Алерта, 2022. 612 с.
6. Гришук В. К. Кримінальне право України: Загальна частина : навч. посіб. /В. К. Гришук. Вид. 2-ге, змін. та допов. Львів: ЛьвДУВС, 2019. 667 с.
7. Дроздов О. М. Правові позиції Європейського суду з прав людини : аналітичний огляд /О. М. Дроздов, О. В. Дроздова ; за заг. ред. О. М. Дроздова, М. С. Ковтун, В. І. Ковтуна. Харків : Фактор, 2018. 624 с.
8. Конопельський В. Я., Плужнік О. І., Резніченко Г. С. Основи кримінального права: навчальний посібник. Одеса: ОДУВС, 2021. 302 с.
9. Копотун І. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. К.: Професіонал, 2020. 864 с.
10. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / підготовлено колективом авторів; за заг. ред. В. Я. Конопельського, В. О. Меркулової. Одеса, ОДУВС, 2021. 452 с.
11. Кримінальне право України. Загальна частина. Навчальний посібник у схемах./ В. В. Топчій, Г. В. Дідківська, Т. О. Мудряк; Держ. фіскальна служба України, Ун-т ДФС України, Союз юристів України ГО «Всеукраїнська асоціація кримінального права». Вінниця «ТВОРИ», 2019. 344 с.
12. Кримінальне право України. Загальна частина: навч. посіб. /А. М. Ященко, В. Б. Харченко, О. О. Житний та ін.; за заг. ред. О. М. Литвинова. Харків: Право, 2019. 480 с.
13. Кримінальне право України (Загальна та Особлива частини): посіб. для підгот. до зовніш. незалеж. оцінювання /В. І. Тютюгін, М. А. Рубашенко;

- відп. ред. В. І. Тютюгін. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків: Право, 2021. 336 с.
14. Кримінальне право: Загальна частина: підручник /В. Я. Тацій, В. І. Тютюгін, В. І. Борисов; За ред. В. Я. Тація, В. І. Тютюгіна, В. І. Борисова. 6-те видання, перероб. і доп. Харків: Право, 2020. 584 с.
 15. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України /за заг. ред. О. М. Джужі, А. В. Савченка, В. В. Чернея. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 1078 с.
 1. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України /за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. К.: Дакор, 2019. 1387 с.
 16. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України /за заг. ред. І. М. Копотуна. Київ: КНТ, 2023. 932 с.
 17. Основи кваліфікації кримінальних правопорушень: навч. посіб. /за ред. М. І. Панова та С. О. Харитонова. Київ: Норма права, 2023. 460 с.
 18. Правові висновки Верховного Суду (кримінальна юрисдикція) за 2018 рік /упоряд.: Н. О. Антонюк, П. П. Андрушко. Київ: Правова єдність : Алерта, 2019. 342 с.
 19. Попович О. В. Кримінальне право України. Частина 1: конспект лекцій: навч.-метод. посіб. /О. В. Попович, Л. В. Томаш, П. П. Латковський. Чернівці, 2022. 182 с.
 20. Постанови Пленуму Верховного Суду в кримінальному судочинстві. 8-ме вид., допов. і перероб. Упорядники: Вереша Р. В., Карпунцов В. В. Київ: Алерта, 2025. 370 с
 21. Практика застосування Верховним Судом України положень Загальної частини Кримінального кодексу України / [уклад. О. П. Горох] ; за заг. ред. А. А. Музики. Київ: Центр учб. літ., 2017. 524 с.
 22. Рішення Європейського суду з прав людини в кримінальних справах. Захист життя, здоров'я, честі та гідності / за заг. ред. В. С. Ковальського. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 296 с
 23. Саченко А. П. Практика Європейського суду з прав людини: кримінальний аспект /А. П. Саченко. Київ: ВД «Дакор», 2021. 208 с
 24. Теоретичні основи кваліфікації кримінальних правопорушень: навч. посіб. /І. М. Сопілко та ін. Тернопіль: Осадца Ю. В., 2022. 188 с.
 25. Ус О. В. Теоретичні та прикладні проблеми кваліфікації в кримінальному праві України : монографія. Харків : Право, 2020. 704 с.

Додатково до теми семінарського заняття пропонується література, яку необхідно опрацювати для кращого засвоєння питань теми освітнього компонента «Кримінальне право. Загальна частина».

СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ

III семестр

Тема 1. Поняття, предмет, завдання та система кримінального права

Семінарське заняття №1 (2 год)

1. Поняття кримінального права як самостійної галузі права.
2. Джерела кримінального права.
3. Завдання, функції та принципи кримінального права.
4. Система кримінального права.
5. Кримінальне право в системі права України.

Перелік ключових термінів та понять: кримінальне право, система кримінального права, загальна частина кримінального права, особлива частина кримінального права, завдання кримінального права, функції кримінального права, принципи кримінального права, предмет кримінального права, методи кримінального права, наука кримінального права, доктрина кримінального права, закон про кримінальну відповідальність, міжнародні договори України, джерела кримінального права

Виконати завдання:

1. Чи є предметом галузі кримінального права, наукові доктрини, теорії, наукові школи?
2. Чи є диспозитивний метод правового регулювання, методом кримінального права.
3. Чи є джерелом кримінального права всі рішення Конституційного Суду України?
4. Яка структура суспільних відносин?
5. Чи є імперативний метод методом кримінального права?

Рекомендована література для теми:

1. Баулін Ю., Тацій В. Завдання вітчизняної кримінально-правової науки в умовах реформування кримінального законодавства України. Право України. 2020. № 2. С. 17-30
2. Колос М. І. Українське кримінальне право: походження, розвиток і сучасність : монографія. Київ : ВД «Освіта України», 2019. 836 с.

Тема 2. Закон про кримінальну відповідальність

Семінарське заняття №2-3 (4 год)

1. Поняття закону про кримінальну відповідальність.
2. Структура закону про кримінальну відповідальність.
3. Кримінально-правова норма, її види.
4. Тлумачення закону про кримінальну відповідальність та його види.
5. Чинність закону про кримінальну відповідальність в часі.
6. Чинність закону про кримінальну відповідальність у просторі.

Перелік ключових термінів та понять: закон про кримінальну відповідальність, кримінальний кодекс, норми загальної частини кримінального кодексу, норми особливої частини кримінального кодексу, кримінально-правова норма, диспозиція, проста диспозиція, описова диспозиція, бланкетна диспозиція, відсильна (відсилочна) диспозиція, санкція, відносно визначена санкція, альтернативна санкція, кумулятивна санкція, тлумачення кримінального закону, казуальне тлумачення, правозастосовне тлумачення, наукове (доктринальне) тлумачення, прийоми (засоби) тлумачення законів про кримінальну відповідальність, граматичне (філологічне) тлумачення, систематичне тлумачення, історичне тлумачення, буквальне (адекватне тлумачення), обмежувальне тлумачення, поширювальне тлумачення, набрання законом чинності, зворотна дія закону про кримінальну відповідальність у часі, пом'якшення кримінальної відповідальності, криміналізація діянь, декриміналізація, чинність закону про кримінальну відповідальність у часі, чинність закону про кримінальну відповідальність у просторі, екстрадиція.

Виконати завдання:

1. Наведіть приклади диспозицій норм Особливої частини КК України: простих, описових, бланкетних, відсильних.
2. За якими критеріями класифікують кримінально-правові норми?
3. Наведіть приклади відносно визначених санкцій та альтернативних санкцій за статтями Особливої частини КК України.
4. Наведіть приклади кримінально-правових норм: заохочуючих, зобов'язуючих, уповноважуючих, норм-дефініцій, норм-цілей.
5. Наведіть приклади обмежувального та поширювального тлумачення норм закону про кримінальну відповідальність.
6. У яких випадках закон про кримінальну відповідальність має зворотну дію?

7. Назвіть випадки, коли кримінальне правопорушення вважається вчиненим на території України.
8. Назвіть принципи чинності закону про кримінальну відповідальність у просторі.
9. Яким чином вирішується питання про кримінальну відповідальність осіб, що мають дипломатичний імунітет?
10. Що охоплюється поняттям «територія України»?

Рекомендована література для теми:

1. Кримінальний кодекс України, прийнятий Верховною Радою України 5 квітня 2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
2. Гальцова В. В., Харитонов С. О., Храмцов О. М., Житний О. О., Васильєв А. А. Кримінальний закон як засіб охорони прав і свобод людини в сучасному світі. Вісник Національної академії правових наук України. 2021. Т. 28. № 3. С. 248–256.

Тема 3. Поняття кримінального правопорушення та його види

Семінарське заняття №4-5 (4 год)

1. Поняття кримінального правопорушення у кримінальному праві України, його ознаки.
2. Види кримінальних правопорушень.
3. Кримінальні проступки.
4. Злочин та його види.
5. Малозначність діяння.
6. Відмінність кримінального правопорушення від інших видів правопорушень.

Перелік ключових термінів та понять: кримінальне правопорушення, формальне (нормативно-правове) визначення поняття кримінального правопорушення, матеріальне визначення поняття злочину кримінального правопорушення, формально-матеріальне визначення кримінального правопорушення, діяння, форми діяння, суспільна небезпечність діяння, винність діяння, кримінально-правова караність діяння, кримінальний проступок, злочин, нетяжкий злочин, тяжкий злочин, особливо тяжкий злочин, малозначність діяння.

Виконати завдання:

1. У чому полягає відмінність кримінального проступку та злочину ?

2. Наведіть приклади кримінальних проступків за розділом II-V Особливої частини КК України.
3. За якими критеріями класифікують кримінальні правопорушення?
4. Який критерій покладено в основу класифікації, що закріплена в ст. 12 КК України?
5. У чому полягає відмінність кримінального правопорушення від інших видів правопорушень.
6. Навести приклади особливо тяжких злочинів за розділом I та II Особливої частини КК України.
7. Чим малозначне діяння відрізняється від кримінального правопорушення?
8. Наведіть приклади криміналізованих діянь за останні 3 роки.
9. Наведіть приклади декриміналізації діянь за чинним КК України.
10. Які обов'язкові ознаки кримінального правопорушення встановлює закон?

Рекомендована література для теми:

1. Кримінальний кодекс України, прийнятий Верховною Радою України 05 квітня 2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
2. Бегма А. П., Муляр Г. В., Ховпун О. С. Кримінальні проступки як новела кримінального та кримінально-процесуального законодавства. Часопис Київського університету права. 2020. № 2. С. 365–368.
3. Круглов О. Щодо поняття кримінального правопорушення. Вісник Пенітенціарної асоціації України. 2021. № 2(16). С. 24–32
4. Панов М. І. Кримінальне правопорушення та його види. Харків: Право. 2019. 52 с.
5. Хавронюк М. І. Кримінальні проступки: науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. К.: ВД “Дакор”, 2020. 266 с.
6. Хавронюк М. І. Проступок, його сутність і порядок досудового розслідування та судового розгляду: новітні середньоазійські підходи порівняно з уже відомими. Право України. 2020. № 2. С. 119-137. 24. Харитонов С. О., Панов М. І. Кримінальне правопорушення: поняття та його види. Право України. 2021. № 3. С. 27–61. 25. Харитонов С. О., Панов М. І. Суспільна небезпечність діяння в системі ознак поняття «кримінальне правопорушення». Проблеми законності. 2020. № 150. С. 124–140.
7. Хавронюк М. І. Проступок, його сутність і порядок досудового розслідування та судового розгляду: новітні середньоазійські підходи, порівнюючи з уже відомими. *Право України*. 2020. № 2. С. 119-137.

Тема 4. Кримінальна відповідальність та її підстава

Семінарське заняття №6 (2 год)

1. Кримінальна відповідальність як вид юридичної відповідальності.
2. Форми реалізації кримінальної відповідальності.
3. Підстави кримінальної відповідальності.
4. Стадії реалізації кримінальної відповідальності.

Перелік ключових термінів та понять: кримінальна відповідальність, ознаки кримінальної відповідальності, позитивна кримінальна відповідальність, негативна кримінальна відповідальність, форми реалізації кримінальної відповідальності, фактична підстава кримінальної відповідальності, правова підстава кримінальної відповідальності, обвинувальний вирок, звільнення від кримінальної відповідальності, звільнення від покарання, судимість, покарання

Виконати завдання:

1. Назвіть момент притягнення до кримінальної відповідальності.
2. Громадянин С. вчинив дрібне хуліганство. Чи є дане діяння фактичною підставою для притягнення його до кримінальної відповідальності ?
3. Громадянка Л. систематично займалась проституцією. Чи є правова підстава притягнення громадянки Л. для притягнення її до кримінальної відповідальності.
4. Що є матеріально-правовою підставою кримінальної відповідальності?
5. Які існують форми реалізації кримінальної відповідальності?

Рекомендована література для теми:

1. Кримінальний кодекс України, прийнятий Верховною Радою України 05 квітня 2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
2. Стрельцов С. Л., Мирошніченко Н. А. Підстава кримінальної відповідальності потребує законодавчого закріплення. *Право України*. 2020. № 2. С. 151-163.

Тема 5. Склад кримінального правопорушення

Семінарське заняття № 6 (2 год)

1. Поняття складу кримінального правопорушення, його значення.
2. Елементи складу кримінального правопорушення, їх зміст.
3. Види складів кримінальних правопорушень.
4. Матеріальні, формальні та усічені склади кримінальних правопорушень.
5. Функції складу кримінального правопорушення.

Перелік ключових термінів та понять: кримінальне правопорушення, склад кримінального правопорушення, об'єкт кримінального правопорушення, об'єктивна сторона кримінального правопорушення, суб'єкт кримінального правопорушення, суб'єктивна сторона кримінального правопорушення, матеріальні склади кримінального правопорушення, формальні склади кримінального правопорушення, усічені склади кримінального правопорушення, кваліфікація кримінальних правопорушень, факультативні ознаки складів кримінальних правопорушень у формальних складах, момент закінчення кримінального правопорушення у матеріальних складах, момент закінчення кримінального правопорушення в усічених складах, види складів кримінальних правопорушень за ступенем суспільної небезпеки.

Виконати завдання:

1. Наведіть приклади матеріальних, формальних, усічених складів кримінальних правопорушень за розділами I та II Особливої частини КК України.
2. Наведіть приклади основних, кваліфікованих та привілейованих складів за розділами II та III Особливої частини КК.
3. Які елементи складу кримінального правопорушення є обов'язковими?
4. Назвіть вид складу кримінального правопорушення за конструкцією об'єктивної сторони: ч. 1 ст. 109; ч. 1 ст. 111, ч. 1 ст. 111-1, ч. 2 ст. 134, ч. 2 ст. 135; ч. 3 ст. 135, ч. 1 ст. 139, ч. 2 ст. 139, ч. 1. ст. 185 України.
5. Вкажіть 3 приклади складів кримінальних правопорушень (назвати частину статті, статтю КК України), де час вчинення кримінального правопорушення виступає у якості обов'язкової ознаки об'єктивної сторони кримінального правопорушення.

Рекомендована література для теми:

1. Кримінальний кодекс України, прийнятий Верховною Радою України 05 квітня 2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
2. Борисов В. І. Склад злочину та місце потерпілого в його структурі. *Право України*. 2020. № 2. С. 138-150.

Тема 6. Об'єкт кримінального правопорушення

Семінарське заняття № 7 (2 год)

1. Поняття об'єкта кримінального правопорушення, його значення.
2. Види об'єктів кримінального правопорушення.

3. Предмет кримінального правопорушення, його кримінально-правове значення.
4. Поняття потерпілого від кримінального правопорушення та його кримінально-правове значення.

Перелік ключових термінів та понять: об'єкт кримінального правопорушення, суспільні відносини, предмет суспільних відносин, класифікація об'єктів «за вертикаллю», класифікація об'єктів «за горизонталлю», загальний об'єкт, родовий об'єкт, безпосередній об'єкт, видовий об'єкт, основний безпосередній об'єкт, додатковий безпосередній об'єкт, додатковий обов'язковий (необхідний) об'єкт, додатковий факультативний об'єкт, предмет кримінального правопорушення, потерпілий від кримінального правопорушення, загальний об'єкт кримінальних правопорушень, родовий об'єкт кримінальних правопорушень, безпосередній об'єкт кримінального правопорушення.

Виконати завдання:

1. Наведіть по 5 прикладів «предметних» та «безпредметних» кримінальних правопорушень.
2. Назвати родові об'єкти кримінальних правопорушень, передбачених розділами I-X Особливої частини КК України.
3. Назвати об'єкт та предмет кримінального правопорушення за ч. 1 ст. 114, ч. 1 ст. 144, ч. 1 ст. 158-1, ч. 1 ст. 164, ст. 178, ч. 1 ст. 185, ч. 2 ст. 194 КК України.
4. Чим відрізняється предмет кримінального правопорушення від об'єкта кримінального правопорушення.
5. Назвати предмети кримінальних правопорушень, передбачених розділом XIII Особливої частини КК України.

Тема 7. Об'єктивна сторона кримінального правопорушення

Семінарське заняття № 8-9 (4 год)

1. Поняття, ознаки та значення об'єктивної сторони.
2. Суспільно небезпечне діяння (дія чи бездіяльність): поняття та ознаки.
3. Суспільно небезпечні наслідки, їх види та значення у кримінальному праві.
4. Причинний зв'язок у кримінальному праві та його значення.
5. Спосіб, місце, час, засоби, знаряддя, обстановка, вчинення кримінального правопорушення як факультативні ознаки, що характеризують об'єктивну сторону кримінального правопорушення, їх значення.

Перелік ключових термінів та понять: об'єктивна сторона, суспільно небезпечне діяння, дія, бездіяльність, умови кримінальної відповідальності за кримінально протиправну бездіяльність, непереборна сила, фізичний примус, психічний примус, непереборний фізичний примус, триваючі суспільно небезпечні дії, продовжувані суспільно небезпечні дії, бездіяльність, суспільно небезпечні наслідки, причинний зв'язок, безпосередній та опосередкований причинний зв'язок, матеріальний склад кримінального правопорушення, формальний склад кримінального правопорушення, усічений склад кримінального правопорушення, обов'язкові та факультативні ознаки складу кримінального правопорушення, місце вчинення кримінального правопорушення, час вчинення кримінального правопорушення, обстановка та засоби вчинення кримінального правопорушення.

Виконати завдання:

1. Наведіть приклади матеріальних, формальних, усічених складів кримінальних правопорушень.
1. Які діяння не охоплюються поняттям суспільно небезпечне діяння ?
2. У чому полягає правило продовженої руки?
3. У чому полягає кримінально-правове значення суспільно небезпечних наслідків?
4. Наведіть приклади складів кримінальних правопорушень, у конструкції яких час, місце, місце, спосіб, обстановка виступають у якості обов'язкової ознаки.
5. Змодельуйте ситуацію і назвіть випадки, коли автомобіль виступає:
а) об'єктом кримінального правопорушення; б) знаряддям вчинення кримінального правопорушення; в) засобом вчинення кримінального правопорушення; г) предметом кримінального правопорушення.
6. Вкажіть по три статті КК України, які передбачають відповідальність за кримінальні правопорушення, що можуть бути вчинені виключно шляхом дії, виключно шляхом бездіяльності, а також як шляхом дії, так і шляхом бездіяльності.
7. Яке значення поділу складів кримінальних правопорушень на матеріальні та формальні?
8. Що таке дія та які види дії ви знаєте?
9. Яку роль можуть виконувати факультативні ознаки об'єктивної сторони кримінального правопорушення?
10. Що таке причинний зв'язок як обов'язкова ознака об'єктивної сторони кримінальних правопорушень з матеріальним складом?

Тема 8. Суб'єкт кримінального правопорушення

Семінарське заняття № 10-11 (4 год)

1. Поняття суб'єкта кримінального правопорушення, його ознаки та види.
2. Ознаки та види спеціального суб'єкта, його значення.
3. Осудність як обов'язкова ознака суб'єкта кримінального правопорушення.
4. Поняття неосудності та її значення, формула неосудності.
5. Кримінальна відповідальність обмежено осудних осіб.
6. Кримінальна відповідальність за кримінальні правопорушення, вчинені у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції.

Перелік ключових термінів та понять: суб'єкт кримінального правопорушення, вік суб'єкта кримінального правопорушення, загальний та спеціальний суб'єкт кримінального правопорушення, осудність, обмежена осудність, неосудність, медичний та юридичний критерій неосудності, фізіологічне та паталогічне сп'яніння, формула неосудності, хронічне психічне захворювання, тимчасовий розлад психічної діяльності, недоумство, інший хворобливий стан психіки, службові особи юридичних осіб публічного права, службові особи юридичних осіб приватного права.

Виконати завдання:

1. Наведіть приклади статей КК України, де сформульовано склади кримінальних правопорушень зі спеціальним суб'єктом (5 прикладів).
2. Наведіть приклади статей КК України, де сформульовано склади кримінальних правопорушень із загальним суб'єктом (5 прикладів).
3. Назвіть кримінальні правопорушення, за які передбачена кримінальна відповідальність з 14 років.
4. Особа, яка хворіє на маніакально-депресивний психоз, вчинила умисне тяжке тілесне ушкодження. Чи може вона бути автоматично визнана неосудною?
5. Охарактеризуйте медичний критерій неосудності та обмеженої осудності. Чим вони відрізняються?
6. Охарактеризуйте кримінально-правові наслідки обмеженої осудності.
7. Особа у стані патологічного сп'яніння вчинила умисне вбивство. Чи може вона бути визнана неосудною (обмежено осудною)? Якщо так, то за яких умов?
8. Чи може бути визнана обмежено осудною особа, у якої діагностовано деменцію?

9. Якими ознаками спеціальний суб'єкт кримінального правопорушення відрізняється від загального?
10. Які обов'язкові ознаки суб'єкта кримінального правопорушення.

Тема 9. Суб'єктивна сторона кримінального правопорушення

Семінарське заняття № 12-13 (4 год)

1. Поняття і значення суб'єктивної сторони кримінального правопорушення.
2. Поняття вини та її значення.
3. Умисел та його види.
4. Необережність та її види.
5. Змішана форма вини.
6. Мотив та мета кримінального правопорушення.
7. Помилка та її вплив на форму вини та кримінальну відповідальність.

Перелік ключових термінів та понять: суб'єктивна сторона кримінального правопорушення, вина особи, зміст вини, форми вини, ступінь вини, прямий умисел та його ознаки, непрямий умисел та його ознаки, спеціальні види умислу, необережність, кримінально-протиправна самовпевненість, кримінально-протиправна недбалість, змішана (подвійна) форма вини, мотив та мета кримінального правопорушення, випадок (казус), юридична помилка, фактична помилка.

Виконати завдання:

1. Вкажіть, які з кримінальних правопорушень, передбачених розділом II Особливої частини КК України, характеризуються: а) умисною формою вини; б) необережною формою вини; в) змішаною формою вини.
2. Наведіть 3 приклади кримінальних правопорушень, які характеризуються кримінальною протиправною самовпевненістю.
3. Наведіть 3 приклади кримінальних правопорушень, які характеризуються кримінальною протиправною недбалістю.
4. Чим відрізняється кримінальна протиправна самовпевненість від непрямого умислу?
5. Чим відрізняється випадок (казус) від кримінальної протиправної недбалості?
6. Наведіть приклади кримінальних правопорушень, передбачених КК України, що характеризуються змішаною формою вини.
7. Вкажіть 3 приклади складів кримінальних правопорушень (назвати пункт, частину статті або статтю КК України), де мета виступає у якості обов'язкової ознаки суб'єктивної сторони кримінального правопорушення.

8. Вкажіть 3 приклади складів кримінальних правопорушень (назвати пункт, частину статті або статтю КК України), де мотив виступає у якості обов'язкової ознаки суб'єктивної сторони кримінального правопорушення.
9. Чи тотожними є поняття «обмежена осудність» та «стан сильного душевного хвилювання».
10. Чи підлягає кримінальній відповідальності особа при помилці в кримінальній протиправності діяння?

Рекомендована література для теми:

1. 1.Кримінальний кодекс України, прийнятий Верховною Радою України 05 квітня 2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
2. Любавіна В. П. Вина як кримінально-правова категорія та її вплив на кваліфікацію злочину. Молодий вчений. 2021. № 6 (94). С. 68–71.
3. Оробець К. М. Соціальна оцінка вини у кримінальному праві. Порівняльно-аналітичне право: електронне фахове видання. 2020. № 4. С. 631- 636. URL: http://pap-journal.in.ua/wp-content/uploads/2020/08/PAP-4_2020.pdf

Тема 10. Стадії кримінального правопорушення

Семінарське заняття № 14 (2 год)

1. Поняття та види стадій умисного кримінального правопорушення.
2. Поняття закінченого кримінального правопорушення.
3. Поняття та види готування до кримінального правопорушення.
4. Поняття та види замаху на кримінального правопорушення.
5. Відмінність замаху від готування.
6. Добровільна відмова від доведення кримінального правопорушення до кінця.

Перелік ключових термінів та понять: стадії кримінального правопорушення, види стадій кримінального правопорушення, готування до кримінального правопорушення, види готування до кримінального правопорушення, замах на кримінальне правопорушення, види замаху на кримінальне правопорушення, ознаки замаху на кримінальне правопорушення, закінчене кримінальне правопорушення, момент закінчення кримінального правопорушення з матеріальним складом, момент закінчення кримінального правопорушення з формальним складом, момент закінчення кримінального правопорушення з урізаним (усіченим) складом, незакінчене кримінальне правопорушення, кваліфікація незакінченого кримінального правопорушення, добровільна відмова, дійове каяття.

Виконати завдання:

1. Наведіть приклади закінчених кримінальних правопорушень проти основ національної безпеки.
2. Наведіть приклади незакінчених кримінальних правопорушень проти життя.
3. Наведіть приклади готування до кримінальних правопорушень проти власності.
4. Наведіть приклади закінченого замаху на кримінальні правопорушення проти здоров'я особи.
5. Наведіть приклади незакінченого замаху на кримінальні правопорушення проти життя особи.
6. Чи можливий замах на вбивство через необережність?
7. Чи є кримінально караним готування до умисного легкого тілесного ушкодження?
8. Змодельуйте ситуацію, яка б вказувала на вчинення замаху на непридатний об'єкт.
9. Змодельуйте ситуацію, яка б вказувала на вчинення замаху з непридатними засобами.
10. Чим добровільна відмова від вчинення кримінального правопорушення відрізняється від дійового каяття?

Тема 11. Співучасть у кримінальному правопорушенні

Семінарське заняття № 15-16 (4 год)

1. Поняття та ознаки співучасті.
2. Види співучасників.
3. Форми співучасті.
4. Підстави та межі кримінальної відповідальності співучасників.
5. Екссес виконавця.
6. Добровільна відмова співучасників від вчинення кримінального правопорушення.
7. Поняття причетності та її види.

Перелік ключових термінів та понять: співучасть у вчиненні кримінального правопорушення, об'єктивні ознаки співучасті, суб'єктивні ознаки співучасті, інтелектуальна ознака умисної вини за співучасті, вольова ознака умисної вини за співучасті, виконавець (співвиконавець), організатор, підбурювач, пособник, проста форма співучасті, складна форма співучасті, вчинення кримінального правопорушення групою осіб, вчинення кримінального правопорушення групою осіб за попередньою змовою,

вчинення кримінального правопорушення організованою групою, вчинення кримінального правопорушення злочинною організацією, ієрархічність, провокація кримінального правопорушення ексцес виконавця, кількісний ексцес, якісний ексцес, невдале підбурювання або пособництво, добровільна відмова співучасників, причетність до кримінального правопорушення.

Виконати завдання:

1. Чи можлива співучасть у необережному знищенні або пошкодженні майна (ст. 196 КК України) ?
2. Чи може співучасть виступати кваліфікуючою ознакою складу кримінального правопорушення? Наведіть приклади.
3. Наведіть приклади підбурювання до вчинення кримінального правопорушення проти власності.
4. Наведіть приклади пособництва у вчиненні кримінальних правопорушень проти основ національної безпеки.
5. Чи передбачена кримінальна відповідальність за причетність до кримінального правопорушення?
6. Змодельуйте ситуацію, за якої має місце ексцес виконавця кримінального правопорушення.
7. Змодельуйте ситуацію, за якої має місце співвиконавство у вчиненні кримінального правопорушення.
8. Чи відповідає організатор замовного вбивства за вчинене киллером зґвалтування та грабіж потерпілої?
9. Наведіть приклади підбурювання до вчинення кримінального правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів.
10. Наведіть приклади пособництва у вчиненні кримінальних проступків проти громадського порядку та моральності.

Рекомендована література для теми:

1. Кримінальний кодекс України, прийнятий Верховною Радою України 05 квітня 2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
2. Орловський Р. С. Теоретичні та методологічні проблеми інституту співучасті у кримінальному праві України : монографія. Харків: Право, 2019. 624 с.

Тема 12. Множинність кримінальних правопорушень

Семінарське заняття № 17-18 (4 год)

1. Поняття та ознаки множини кримінальних правопорушень.
2. Повторність кримінальних правопорушень, її ознаки та види.
3. Сукупність кримінальних правопорушень та її види.
4. Конкуренція кримінально-правових норм її види.
5. Поняття і види рецидиву кримінальних правопорушень. Кримінально-правове значення рецидиву.
6. Правові наслідки множини кримінальних правопорушень.

Рекомендована література для теми:

1. Кримінальний кодекс України, прийнятий Верховною Радою України 05 квітня 2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
2. Про практику застосування судами кримінального законодавства про повторність, сукупність і рецидив злочинів та їх правові наслідки: постанова Пленуму Верховного Суду України від 04 червня 2010 р. № 7/ Постанови Пленуму Верховного Суду України в кримінальному судочинстві. Вереша Р. В., Карпунцов В. В. К.: Алерта, 2022. 322 с.

Перелік ключових термінів та понять: множинність кримінальних правопорушень, кількісні та якісні ознаки множинності, одиничне кримінальне правопорушення, просте одиничне кримінальне правопорушення, ускладнене одиничне кримінальне правопорушення, триваюче кримінальне правопорушення, продовжуване кримінальне правопорушення, складене кримінальне правопорушення, кримінальне правопорушення з похідними наслідками, повторність, ознаки повторності, види повторності, сукупність кримінальних правопорушень, ідеальна сукупність, реальна сукупність, рецидив, загальний рецидив, спеціальний рецидив, простий рецидив, складний рецидив, пенітенціарний рецидив, вередив тяжких на особливо тяжких злочинів

Виконати завдання:

1. У чому полягає відмінність множинних кримінальних правопорушень від одиничних кримінальних правопорушень.
2. Наведіть приклади, де повторність виступає кваліфікуючою ознакою складу кримінального правопорушення.
3. Наведіть приклади кримінальних правопорушень, у яких рецидив є кваліфікуючою ознакою.

4. Змодельуйте ситуацію, за якої має місце ідеальна сукупність кримінальних правопорушень.
5. Змодельуйте ситуацію, за якої має місце реальна сукупність кримінальних правопорушень.
6. Як кваліфікується повторність кримінальних правопорушень?
7. Як кваліфікується сукупність кримінальних правопорушень?
8. Як кваліфікується рецидив кримінальних правопорушень?
9. Які ознаки характеризують рецидив кримінальних правопорушень?
10. Яке кримінально-правове значення повторності?

IV семестр

Тема 13. Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння

Семінарське заняття № 1-3 (6 год)

1. Поняття, види, ознаки та значення обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння.
2. Необхідна оборона: поняття, ознаки, межі правомірності.
3. Уявна оборона.
4. Затримання особи, що вчинила кримінальне правопорушення: поняття, ознаки, межі правомірності.
5. Крайня необхідність: поняття, ознаки, межі правомірності.
6. Фізичний або психічний примус: поняття, ознаки, межі правомірності.
7. Виконання наказу або розпорядження.
8. Діяння, пов'язане із ризиком.
9. Виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття діяльності організованої групи чи злочинної організації.
10. Виконання обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України.

Перелік ключових термінів та понять: обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння, необхідна оборона, підстави необхідної оборони, мета оборони, спрямованість (об'єкт) заподіяння шкоди, характер дій особи, яка захищається, своєчасність оборони, співрозмірність оборони, перевищення меж необхідної оборони (ексцес оборони), перевищення меж допустимої шкоди, перевищення меж достатньої шкоди, спеціальні види необхідної оборони, уявна оборона, вибачальна помилка. невибачальна помилка, затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, мета затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, особа, яка

підлягає затриманню, характер дій при затриманні, своєчасність затримання, необхідність заподіяння шкоди при затриманні, співрозмірність шкоди, що заподіюється особі, яка вчинила правопорушення, при її затриманні, перевищення меж заподіяння шкоди особі, яка вчинила кримінальне правопорушення, при її затриманні, крайня необхідність, перевищення меж крайньої необхідності (ексцес), фізичний примус (насильство), психічний примус, виконання наказу або розпорядження, ознаки виконання наказу, суб'єкт виконання наказу, об'єкт заподіяння шкоди, виконання явно кримінально-протиправного наказу або розпорядження, виправданий ризик.

Виконати завдання:

1. Здійсніть огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду України (актуальна практика).
2. Ознайомтесь з практикою ЄСПЛ щодо обставин, які виключають кримінальну протиправність діяння.
3. Як співвідносяться між собою необхідна оборона та уявна оборона?
4. Назвіть ознаки необхідної оборони?
5. Які межі правомірності при затриманні особи, що вчинила кримінальне правопорушення?
6. Дайте поняття та ознаки крайньої необхідності?
7. У чому відмінність фізичного від психічного примусу?
8. Які особливості обставин, які виключають протиправність діяння з точки зору практики ЄСПЛ?
9. Що таке виправданий ризик?
10. Назвіть ознаки правомірного затримання особи, що вчинила кримінальне правопорушення?

Рекомендована література для теми:

1. Кримінальний кодекс України, прийнятий Верховною Радою України 05 квітня 2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
2. Про судову практику у справах про необхідну оборону: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002р. №1. Постанови Пленуму Верховного Суду України в кримінальному судочинстві. /Вереша Р. В., Карпунцов В. В. К.: Алерта 2022. 322 с.
3. Савченко А. В. Практика Європейського Суду з прав людини: кримінально-правовий аспект. К.: Дакор, 2022. 208 с.

Тема 14. Звільнення від кримінальної відповідальності

Семінарське заняття № 4-5 (4 год)

1. Поняття та ознаки звільнення від кримінальної відповідальності.
2. Звільнення від кримінальної відповідальності на підставі норм Загальної та Особливої частини кримінального законодавства: класифікація видів звільнення.
3. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям, підстави та умови такого звільнення.
4. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим, підстави та умови такого звільнення.
5. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки, підстави та умови такого звільнення.
6. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із зміною обстановки, підстави та умови такого звільнення.
7. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності, підстави та умови такого звільнення.

Перелік ключових термінів та понять: звільнення від кримінальної відповідальності, обов'язкове звільнення особи від кримінальної відповідальності, не (факультативне) обов'язкове звільнення особи від кримінальної відповідальності, умовне звільнення особи від кримінальної відповідальності, безумовне звільнення особи від кримінальної відповідальності, підстава звільнення особи від кримінальної відповідальності, звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям, активне сприяння розкриттю кримінального правопорушення, відшкодування завданих збитків або усунення заподіяної шкоди, звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим, примирення з потерпілим звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки, звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із зміною обстановки, звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності, спеціальні підстави звільнення від кримінальної відповідальності.

Виконати завдання:

1. На якій стадії кримінального правосуддя можливе звільнення від кримінальної відповідальності?
2. На якій підставі всі види звільнення від кримінальної відповідальності поділяються на умовні та безумовні?

3. Проаналізуйте те загальне, що властиве усім видам звільнення від кримінальної відповідальності?
4. Яким принципам кримінального права відповідає подальше удосконалення та поширення сфери застосування звільнення від кримінальної відповідальності?
5. Визначте основні підстави та умови звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із дійовим каяттям?
6. Які кримінально-правові та кримінально-процесуальні ознаки звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки є основними?
7. Надайте кримінально-правову характеристику звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із зміною обстановки?
8. Надайте кримінально-правову характеристику звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності?

Тема 15. Поняття покарання. Система та види покарань

Семінарське заняття № 6-8 (6 год)

1. Поняття, ознаки та мета покарання.
2. Відмінність покарання від інших заходів державного примусу.
3. Система та види покарань за чинним КК України.
4. Основні покарання.
5. Додаткові покарання.

Перелік ключових термінів та понять: покарання, захід державного примусу, обмеження прав і свобод засудженого, публічний характер покарання, державний осуд (засудження), кара, абсолютна (ретрибутивна) теорія покарання, відносна теорія покарання, змішана теорія покарання, мета покарання, виправлення засудженого, загальна превенція, спеціальна превенція, система покарань, основні покарання, достаткові покарання, покарання, які можуть бути як основними так і додатковими, загальні та спеціальні покарання, строкові та безстрокові покарання, громадські роботи, виправні роботи, службові обмеження для військовослужбовців, пробаційний нагляд, арешт, обмеження волі, позбавлення волі на певний строк, довічне позбавлення волі, позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу, позбавлення державної нагороди України, позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, конфіскація майна, тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців.

Виконати завдання:

1. У чому полягає сутність принципу невідворотності покарання?
2. У чому полягає виправлення як мета покарання?
3. Аргументуйте, у чому проявляється сутність попередження як мети покарання?
4. Чи може бути призначене покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю як додаткове покарання строком на 3 роки за порушення таємниці голосування (ст.159 КК України)
5. Чи може бути призначене покарання у виді громадських робіт жінкам, які досягли 55 років?
6. Чи може бути призначене покарання у виді виправних робіт працівнику поліції, медичному працівнику, селищному голові ?
7. Чи може бути призначене покарання у виді конфіскації майна за перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань?
8. Чи може бути призначене покарання у виді довічного позбавлення волі жінкам, які мають дітей до 3-х років ?

Рекомендована література для теми:

1. Кримінальний кодекс України, прийнятий Верховною Радою України 05 квітня 2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
2. Бурма І. Г., Пузанов О. М. Щодо проблематики виконання покарання у виді штрафу. *Журнал східноєвропейського права*. 2021. № 87. С. 58-63.
3. Новікова К. А. Обмеження свободи як вид покарання: монографія / наук. ред. Ю. А. Пономаренко. Харків: Право, 2019. 288 с.
4. Пономаренко Ю. А. Загальна теорія визначення караності кримінальних правопорушень : монографія. Харків : Право, 2020. 720 с.

Тема 16. Призначення покарання

Семінарське заняття № 9-10 (4 год)

1. Загальні засади призначення покарання.
2. Обставини, що пом'якшують покарання.
3. Обставини, що обтяжують покарання.
4. Призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень.
5. Призначення покарання за сукупністю вироків.

Перелік ключових термінів та понять: загальні засади призначення покарання, обставини, що пом'якшують покарання, обставини, які обтяжують покарання, призначення покарання за незакінчене кримінальне

правопорушення, призначенні покарання, вчинене у співучасті, більш м'яке покарання, призначення основного покарання нижче від найнижчої межі, поглинання менш суворого покарання більш суворим, часткове складання покарань, повне складання покарань, сукупність вироків.

Виконати завдання:

1. Наведіть приклади ситуацій, коли суд враховує положення Загальної частини КК України.
2. Чи враховує суд особу винного при призначенні покарання за вчинення ним умисного вбивства з обтяжуючими обставинами.
3. Чи може суд призначити більш м'яке покарання, ніж передбачено законом за службове підроблення (ч. 1 ст. 366).
4. Чи може суд визнати систематичне вчинення психологічного та економічного насильства над винним з боку потерпілого, обставиною, яка пом'якшує покарання.
5. Чи може бути призначене покарання у виді позбавлення волі строком на 20 років?
6. Чи вважається перебування винного у стані фізіологічного афекту – обставиною, яка пом'якшує покарання ?
7. Чи вважається перебування винного у стані патологічного афекту – обставиною, яка обтяжує покарання ?

Рекомендована література для теми:

1. Кримінальний кодекс України, прийнятий Верховною Радою України 05 квітня 2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
2. Про практику призначення судами кримінального покарання: постанова Пленуму Верховного Суду України №7 від 24 жовтня 2003 року/ Постанови Пленуму Верховного Суду в кримінальному судочинстві. 8-ме вид., допов. і перероб. Упорядники: Вереша Р. В., Карпунцов В. В. Київ: Алерта, 2025. 370 с.
3. Про практику призначення військовослужбовцям покарання у виді тримання в дисциплінарному батальйоні: постанова Пленуму Верховного Суду України від 28.12.1996 року/ Постанови Пленуму Верховного Суду в кримінальному судочинстві. 8-ме вид., допов. і перероб. Упорядники: Вереша Р. В., Карпунцов В. В. Київ: Алерта, 2025. 370 с.
4. Ландіна А. В., Лисенко О. М. Міжнародні стандарти призначення покарання спеціальному суб'єкту злочину. *Правова держава*. 2020. Вип. 31. С. 380-388.

Тема 17. Звільнення від покарання та його відбування

Семінарське заняття № 11-12 (4 год)

1. Поняття, підстави та види звільнення від покарання та його відбування.
2. Звільнення від відбування покарання з випробуванням. Звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років.
3. Звільнення від покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку.
4. Умовно-дострокове звільнення від покарання та заміна не відбутої частини більш м'яким. Умовно-дострокове звільнення від покарання для походження військової служби.
5. Звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років.
6. Звільнення від відбування покарання за хворобою.
7. Звільнення від відбування покарання у зв'язку з прийняттям уповноваженим органом рішення про передачу для обміну як військовополоненого.
8. Амністія.
9. Помилування.

Перелік ключових термінів та понять: звільнення від призначення покарання, звільнення від реального відбування призначеного судом покарання, звільнення від подальшого відбування призначеного судом покарання, передача особи на поруки, покарання з випробуванням.

Виконати завдання:

1. Чи може бути помилувана особа, яка визнана винною у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 4 ст. 368 КК України?
2. Чи можуть бути звільнені законом про амністію особи, які винні у державній зраді?
3. Визначте матеріальні та формальні підстави умовно-дострокового звільнення від відбування покарання.
4. Назвіть однакові та відмінні ознаки звільнення від відбування покарання на підставі амністії та помилування?
5. В чому полягають соціально-правові особливості звільнення від відбування покарання засуджених жінок, які є вагітними або мають малолітніх дітей?

6. Визначте основний зміст правового режиму іспитового строку засуджених жінок, які звільняються від відбування покарання з випробуванням на підставі ст. 79 КК?
7. Які підстави та умови звільнення від відбування покарання вагітних жінок та жінок, які мають дітей віком до трьох років, визначені за чинним кримінальним законодавством?

Тема 18. Судимість

Семінарське заняття № 13 (2 год)

1. Поняття, ознаки та правові наслідки судимості.
2. Строки погашення судимості.
3. Обчислення строків погашення судимості.
4. Зняття судимості: підстави та порядок реалізації.

Перелік ключових термінів та понять: судимість, кримінально - правові наслідки судимості, загально правові наслідки судимості, погашення судимості, зняття судимості, строки погашення суки погашення судимості, обчислення строків погашення судимості, наслідки погашення судимості.

Виконати завдання:

1. Визначте строк погашення судимості особи, засудженої за умисне вбивство з помсти (ч. 1 ст. 115 КК України, призначено позбавлення волі строком на 7 років).
2. Чи має судимість особа, засуджена за погрозу вбивством (ч. 1 ст. 129 КК України) ?
3. Визначте строк погашення судимості особи засудженої за колабораційну діяльність (ч. 6 ст. 111-1 КК України, призначено покарання 12 років позбавлення волі).
4. Охарактеризуйте кримінально правові наслідки судимості. В чому полягає їх суть?
5. Охарактеризуйте загально правові наслідки судимості. В чому полягає їх суть?

Рекомендована література для теми:

1. Кримінальний кодекс України, прийнятий Верховною Радою України 05 квітня 2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
2. Муратова С. О. Судимість у системі інститутів Загальної частини кримінального права України. Х.: Право, 2017. 272 с.

Тема 19. Обмежувальні заходи. Інші заходи кримінально правового характеру

Семінарське заняття № 14-15 (4 год)

1. Обмежувальні заходи.
1. Поняття, мета та види примусових заходів медичного характеру.
2. Примусове лікування.
3. Поняття спеціальної конфіскації та випадки її застосування.

Перелік ключових термінів та понять: інші заходи кримінально-правового характеру, обмежувальні заходи, мета застосування обмежувальних заходів, примусові заходи медичного характеру, примусове лікування, спеціальна конфіскація, предмет спеціальної конфіскації.

Виконати завдання:

1. Охарактеризуйте заходи виховного характеру.
2. Чим конфіскація майна відрізняється від спеціальної конфіскації?
3. Назвіть підстави та порядок застосування обмежувальних заходів.
4. Який порядок застосування примусових заходів медичного характеру?
5. Що таке примусове лікування та які підстави його застосування?

Рекомендована література для теми:

1. Кримінальний кодекс України, прийнятий Верховною Радою України 05 квітня 2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
2. Жук І. В. Обмежувальні заходи у кримінальному праві України: правова природа та сутність. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2019. Вип. 55. Т. 2. С. 83-86
3. Нікіфорова Т. І. «Теорія і практика застосування заходів кримінально правового характеру»: навч. посіб. Хмельницький: Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2020. 175 с.
4. Примаченко В. Ф. Окремі аспекти визначення місця обмежувальних заходів, що застосовуються до осіб, які вчинили домашнє насильство в системі заходів кримінально-правового характеру. *Організаційно-правові засади запобігання домашньому насильству реалії та перспективи: матеріали міжнар. наук.-практ. конф.*, (31 травня 2019 р). Запоріжжя: КПУ, 2019. 174 с.

Тема 20. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб

Семінарське заняття № 16-17 (4 год)

1. Поняття та ознаки юридичної особи. Підстави для застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру.

2. Підстави для звільнення юридичної особи від застосування заходів кримінально-правового характеру.
3. Види заходів кримінально-правового характеру, що застосовуються до юридичних осіб та їх характеристика.
4. Загальні правила застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру. Застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру за сукупністю кримінальних правопорушень.

Перелік ключових термінів та понять: заходи кримінально-правового характеру, юридичні особи, запобігання корупції; зупинення перебігу давності застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру; переривання перебігу давності застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру; штраф; конфіскація майна; ліквідація; додаткові (нефінансові) заходи кримінально-правового характеру; публічне закупівлі; оборонні закупівлі; ліцензія; активи.

Виконати завдання:

1. Чи є суб'єктом кримінального правопорушення юридична особа ?
2. Чим відрізняється інститут покарання від інституту заходів кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб ?
3. Чи застосовується ліквідація юридичної особи за вчинення її уповноваженою особою насильницького зникнення (ст. 146-1 КК України)?

Тема 21. Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх

Семінарське заняття № 18-19 (4 год)

1. Загальна характеристика особливостей кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх.
2. Звільнення від кримінальної відповідальності неповнолітніх.
3. Покарання, які застосовуються до неповнолітніх, та їх особливості.
4. Призначення покарання неповнолітнім.
5. Звільнення неповнолітніх від покарання та його відбування.
6. Погашення та зняття судимості щодо неповнолітніх.

Перелік ключових термінів та понять: неповнолітні особи; звільнення від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру; примусові заходи виховного характеру, застереження, обмеження дозвілля, передача неповнолітнього під нагляд батьків, обов'язок

відшкодування заподіяних майнових збитків; спеціальна навчально-виховна установа для дітей і підлітків, звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності; особливості призначення основних покарань неповнолітнім, особливості призначення додаткових покарань неповнолітнім; звільнення від покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру; звільнення неповнолітніх від відбування покарання з випробуванням; умовно-дострокове звільнення неповнолітніх від відбування покарання; погашення судимості щодо неповнолітніх; зняття судимості щодо неповнолітніх.

Виконати завдання:

1. Який юридичний факт для звільнення неповнолітнього від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру передбачений КК України?
2. Які особливості звільнення неповнолітнього від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності встановлені ст. 106 КК України?
3. Чому неповнолітнім не призначається довічне позбавлення волі?
4. Які межі остаточного покарання, що може бути призначене неповнолітньому за сукупністю кримінальних правопорушень та за сукупністю вироків, встановлені КК України?
5. Охарактеризуйте особливості звільнення неповнолітнього від відбування покарання з випробуванням?
6. Охарактеризуйте особливості звільнення від покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру.
7. Розкрийте особливості застосування умовно-дострокового звільнення від відбування покарання неповнолітніх.
8. Охарактеризуйте особливості погашення і зняття судимості щодо осіб, які вчинили кримінальне правопорушення до досягнення ними вісімнадцятирічного віку.

Рекомендована література для теми:

1. Кримінальний кодекс України, прийнятий Верховною Радою України 05 квітня 2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
2. Про практику розгляду судами справ про застосування примусових заходів виховного характеру: постанова Пленуму Верховного Суду України від 31 травня 2002р. № 6: Постанови Пленуму Верховного Суду України в кримінальному судочинстві. /Вереша Р. В., Карпунцов В. В. К.: Алерта 2022. 322 с.

3. Саско О. І. Дискусійні аспекти ефективного застосування примусових заходів виховного характеру. *Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління: електронне наукове видання: збірник*. 2020. № 3 (9). червень. Київ : Видавництво Ліра-К, 2020. С.170-179

4. Скок О. С , Шевченко Т. В. Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх за Кримінальним Кодексом України та Республіки Казахстан. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2020. № 4. С. 231-237.

Методичні рекомендації для
підготовки до семінарських занять

Саско Олена Іванівна

Кримінальне право (Загальна частина)
Кримінальне право (Загальна частина), 2 курс

Видання друкується в авторській редакції